

Příloha 1 - Otázky k rozhovoru DP

Téma DP: „Podpora žáků s duševními poruchami na vybrané SŠ“

Autor DP: Bc. Tereza Hejhalová

Vedoucí DP: Mgr. Kateřina Machovcová, Ph.D.

Rozhovor proběhl dne:

Délka samotného rozhovoru:

1. Kolik let praxe máte ve Vašem oboru?
2. Co vás vedlo k tomu stát se metodikem prevence?
3. Jaký typ vzdělání jste studovala, abyste mohla zastávat roli metodika prevence?
4. Jakou funkci vykonáváte v této škole?
5. Jak dlouhá je Vaše praxe na této škole?
6. Jak probíhal začátek Vaší praxe? A jaké konkrétně byly Vaše začátky na této škole? – *tzn. měla jste nějakou formu podpory na začátku, máte nějaké pravidelné porady, nebo bylo řečeno tady je kancelář a poradíte si..*
7. Jaký je rozsah Vašeho úvazku? Považujete to za dostatečné, máte kapacitu na to reagovat na potřeby, které ve škole v této oblasti jsou?
8. S jakými typy problémů v oblasti duševního zdraví se setkáváte nejvíce? Spolupracujete i s žáky s klinickou diagnózou – jsou na vaší škole vůbec, využívají vaše služby...?
9. Vyhledávají Vás žáci sami v situaci, když mají problém?
10. Za kým si myslíte, že žáci nejčastěji chodí v případě svých problémů?
11. Byla jste někdy v situaci, kdy jste si nevěděla rady s problémem konkrétního žákem? O co konkrétně se jednalo? – nebo víme o tom, že šli tito žáci případně za někým jiným, nebo svůj problém řešili úplně mimo školu?
12. Máme situaci – přijde za Vámi žák s vážným duševním problémem, jaký je Váš postup? Budete o tom komunikovat s třídním učitelem a budete volit nějaký společný postup, nebo bude řešeno jen mezi vámi, žákem a jeho rodiči?

13. S kým v rámci pracoviště spolupracujete? A v jakých případech nejčastěji?
14. Pokud je to relevantní, jakým způsobem spolupracujete s rodinou žáka, který trpí duševní poruchou?
15. Jak jsou žáci/rodiče/učitelé informovaní o tom, jaké poradenské služby (jaké vaše služby) mohou využít? Považujete to za optimální?
16. Jakým způsobem získáváte novinky týkající se duševního zdraví a duševních poruch ve vztahu ke vzdělávání ve škole?
17. Předávají se získané informace, novinky, trendy z oblastí duševního zdraví a duševních poruch v rámci pracoviště? Jakou formou?
18. Účastníte se dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v tématech souvisejících s duševním zdravím? Pokud ano, jak, jaká témata, hodnotíte to přínosně?
19. Účastní se Vaše škola programů týkající se duševního zdraví či duševních poruch? Pokud ano, jakých a jakým způsobem? Proč těchto?
20. Jaký vliv/dopad má Vaše práce, kterou vykonáváte na Vaše duševní zdraví? Máte nějaké možnosti podpory v rámci školy, co se týče této problematiky? Jak můžete na Vašem duševním zdraví sama pracovat?

Příloha 2 – Rozhovor s metodičkou prevence

Téma DP: „Podpora žáků s duševními poruchami na vybrané SŠ“

Autor DP: Bc. Tereza Hejhalová

Vedoucí DP: Mgr. Kateřina Machovcová, Ph.D.

Rozhovor proběhl dne: 21.6.2023

Délka samotného rozhovoru: 90 minut

1. Kolik let praxe máte ve Vašem oboru?

- „Vyučuji 35 let, práce metodika prevence dělám 14 let.“

2. Co vás vedlo k tomu stát se metodikem prevence?

- „Vzhledem k tomu, jak jsem zde ve škole dlouho, tak mě tato pozice byla nabídnuta ze strany vedení a já si stejně chtěla udělat kurz, takže jsem ráda přijala.“

3. Jaký typ vzdělání jste studovala, abyste mohla zastávat roli metodika prevence?

- „Bylo to 2leté specializační studium metodiky prevence na filozofické fakultě Univerzity Karlovy.“

4. Jakou funkci vykonáváte v této škole?

- „Jsem tedy metodik prevence a zároveň zde také vyučujiologii, biologický seminář a matematiku.“

5. Jak dlouhá je Vaše praxe na této škole?

- „Na této škole jsem od samého začátku, kdy jsem dokončila studium, tedy 35 let.“

6. Jak probíhal začátek Vaší praxe? A jaké konkrétně byly Vaše začátky na této škole? – *tzn. měla jste nějakou formu podpory na začátku, máte nějaké pravidelné porady, nebo bylo řečeno tady je kancelář a poradte si..*

- „Začátky byly těžké asi tak jako pro každého začínajícího učitele. Žádná speciální forma podpory, kromě běžných pravidelných porad a toho, že jsem měla hodné kolegyně, které mě poradily a podpořily, když jsem byla v nouzi. S prací metodika prevence jsem začala až po x letech, kdy jsem byla už zaběhlá ve škole.“
7. Jaký je rozsah Vašeho úvazku? Považujete to za dostatečné, máte kapacitu na to reagovat na potřeby, které ve škole v této oblasti jsou?
- „Jako metodik prevence mám oficiálně 1 hodinu týdně, Vše řeším ale průběžně, podle toho, jak je to akutní nebo jak vyjde čas.“
8. S jakými typy problémů v oblasti duševního zdraví se setkáváte nejvíce? Spolupracujete i s žáky s klinickou diagnózou – jsou na vaší škole vůbec, využívají vaše služby...?
- „Nejvíce se setkáváme s problémy jako jsou deprese, úzkostné stavy, různé druhy závislostí jako například na návykových látkách, a hlavně na mobilu a sociálních sítích. Také tu najdeme žáky s poruchou příjmu potravy, sebepoškozování a sebevražedného jednání a gamblingu. Co není duševní porucha, ale souvisí to s duševním zdravím je transgender. Máme tu dívku, která chce být chlapec a chce být oslovována v mužském rodě. Je až neuvěřitelné, jak se tu s tím žáci a učitelé sžili. Dle mého názoru je vidět, že chodí na koučing k psychologovi a dobře vychází opravdu s každým. Dokonce byla zvolena třídou do školního parlamentu.“
 - A co žáci s klinickou diagnózou, jsou zde a pracujete s nimi?
 - „Co se týká žáků s klinickou diagnózou, tak také s nimi pracujeme, hlavně tedy paní psychologka. Jeden konkrétní případ klinické diagnózy se mnou úzce souvisí, jelikož jsem byla ten, kdo nezvyklé chování zpozoroval. Týkalo se to žákyně prvního ročníku v období covidu, kdy daná žákyně měla při psaní online písemky panický záchvat způsobený tím, že jí test nešel spustit, začala panikařit, že to nenapíše, ale opravdu ve velké míře. Na to jsem ji tedy vyzvala, aby přišla do školy a napsala si to normální písemnou formou. To přijala okamžitě a přijela do školy celá vyklepaná. Tyto úzkostné stavy ale pokračovaly i potom, a nakonec to skončilo tím, že teď bere léky. Což za mě není ideální řešení, za mě by se mělo aspoň pokusit se s touto žákyní pracovat jinak, ale to už nešlo skrze mě, takže bohužel to dopadlo takto. Také tu máme žáky s diagnostikovanou depresí. U dvou konkrétních to souvisí především se špatným rodinným zázemím, čemuž samozřejmě nepřidalo covidové období, kdy se žáci z domova nehnuli. Jeden případ vyústil až v situaci, kdy žák skončil v léčebně.“

Dále diagnostikované sebepoškozování, kdy se žákyně ve škole předávkovaly léky a podřezávaly. Tyto případy opět měli původ ve špatném rodinném zázemí.“

9. Vyhledávají Vás žáci sami v situaci, když mají problém?

- „Ano, často se stává, že přijdou například se záminkou, že mají špatnou známku z biologie a chtějí pomoci, ale já už tuším, že je problém jinde, a ne ve známkách, jen se to bojí říct. Někteří žáci sami přijdou rovnou se svěřit s jejich problémem. Většinou jde o žáky, které učím a které ke mně tedy chovají určité sympatie a mají ve mně důvěru, nebo to je aspoň můj pocit. Vždy se jim snažím nějak pomoci, když už nechtějí to řešit přes psychologku, tak se snažím jim sehnat kontakt na jiného odborníka nebo odborné centrum, kam se můžou obrátit.“

10. Za kým si myslíte, že žáci nejčastěji chodí v případě svých problémů?

- „Obecně si myslím, že chodí za tím, kdo je jim sympatický a komu věří. Jak jsem již říkala u předchozí otázky, tak u některých žáků jsem to například i já. Pro mnohé žáky jsou to jejich třídní učitelé, a především ti mladší, ke kterým mají blíže. Také často chodí za školní psychologkou, což je podle mého názoru dáno hlavně tím, že jsou na to žáci zvyklí ze základních škol.“

11. Byla jste někdy v situaci, kdy jste si nevěděla rady s problémem konkrétního žákem? O co konkrétně se jednalo? – nebo víme o tom, že šli tito žáci případně za někým jiným, nebo svůj problém řešili úplně mimo školu?

- „Ano, byla. Týkalo se to jednoho našeho žáka, chlapce, který zůstal úplně sám, musel chodit pracovat za pokladnu, aby se vůbec uživil, nikoho neměl. Tento případ dokonce zasáhl i pana ředitele, který mu pomohl sehnat ubytování. Obecně škola mu chtěla pomoci, ale bohužel se nedostal ani k maturitě. Když dosáhl 18 let, tak postupně chodil do školy méně a méně až nepřišel vůbec a už se mu nedalo pomoci. Občas se stává, že škola nebo já chceme pomoci, ale rodiče do toho zasáhnou a my tak o šanci pomoc žákovi přicházíme.“

12. Máme situaci – přijde za Vámi žák s vážným duševním problémem, jaký je Váš postup? Budete o tom komunikovat s třídním učitelem a budete volit nějaký společný postup, nebo bude řešeno jen mezi vámi, žákem a jeho rodiči?

- „Za mě je důležité na začátku zjistit, o jaký problém se jedná, takže jako první bych si žáka vyslechla a na základě toho dále komunikovala s kolegy. Zapojila bych poradkyni a školní psycholožku. Společně bychom si předávali informace a domluvili se na postupu, jak s žákem pracovat. Určitě bych to neřešila samostatně, pokud tedy ovšem by to nebylo na přání žáka. Například co se týče spolupráce s rodiči, já sama ji považuji za nedílnou součást, ale stává se, že žák nechce, aby rodina cokoli věděla, většinou právě proto, že jeho problémy vycházejí ze špatné rodinné situace. Nicméně mimo tuto speciální situaci bych problém řešila s kolegy. Zahájila bych komunikaci s výchovným poradcem, školní psycholožkou a třídním učitelem. Předali bychom si informace, co o žákovi víme, zda si někdo něčeho všiml a tak dále. Zjišťují se informace i o rodině žáka. Pokud je možnost, tak můžeme navázat spojení se základní školou, kterou žák navštěvoval, a i oni nám mohou poskytnout nějaké informace. Pak se společně domluvíme na konkrétním postupu.“

13. S kým v rámci pracoviště spolupracujete? A v jakých případech nejčastěji?

- „Já jako metodik se pravidelně jednou měsíčně scházím s výchovným poradcem a dalšími učiteli, kteří mají velký přehled ve škole. Nejčastěji se účastní kolegyně, která vyučuje základy společenských věd a má rozsáhlý úvazek, tudíž má poměrně velký přehled o tom, co se ve škole a ve třídách děje. Na těchto sezeních si předáváme informace o různých žácích, co se objevilo, jak pokračuje léčba u jiného nebo zda je potřeba dělat nějaké změny, například v úpravě individuálního vzdělávacího plánu.“

14. Pokud je to relevantní, jakým způsobem spolupracujete s rodinou žáka, který trpí duševní poruchou?

- „Primárně se s rodiči schází školní psycholožka. Ale vždy se snažíme o zapojení rodiny, pokud to jde, je to nezbytné.“

15. Jak jsou žáci/rodiče/učitelé informováni o tom, jaké poradenské služby (jaké vaše služby) mohou využít? Považujete to za optimální?

- „Co se týká žáků, tak ti jsou informováni zejména v prvním ročníku. Obcházím všechny první ročníky, představím se jim a informuji je o mých službách a službách výchovného poradce a kde nás najdou. Rodiče jsou též informováni na prvních třídních schůzkách, kam za nimi přijdu a oslovuji zejména ty rodiče žáků, jež mají nějaké úlevy a upozorňuji je, že musí znovu navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu se kterou naše škola

spolupracuje. To samé pak dělám ještě u třetích ročníků, kde připomínám rodičům, že pokud potřebuje jejich dítě úlevy k maturitě, je nejvyšší čas, protože aby žák získal tyto úlevy musí být registrovaný v PPP minimálně 2 roky. Dále rodiče najdou kontakty na poradenské pracoviště na webu školy. Kolegové se o mých službách dozvídají především na poradách. Nejčastěji si vezme slovo výchovná poradkyně a informuje ostatní kolegy celkově o službách školního poradenství a následně podává informace o konkrétních problémech žáků, pokud je něco v řešení, toto vše doplňuje školní psychologka. Těch informací ale není tolik z důvodů GDPR a lékařského tajemství. Za optimální to nepovažuji, ale děláme vše, co je v našich silách a co se dá zvládnout.“

16. Jakým způsobem získáváte novinky týkající se duševního zdraví a duševních poruch ve vztahu ke vzdělávání ve škole?

- „Nejčastěji formou seminářů z pedagogicko-psychologické poradny pro Prahu 8 na školení metodiků prevence. Také sama navštěvuji křesťansky pedagogické poradny v Karlíně, kde získávám poměrně dost informací a zkušeností od jiných lidí z různých oblastí, které mi pak mohou pomoci v případech, které řešíme v naší škole. Díky tomu mám také spoustu kontaktů na různá odborná centra a když se objeví problém, potřebujeme poradit, tak často mám kontakt na někoho, na koho se můžeme obrátit. Ve volném čase si čtu různé články a snažím se sebevzdělávat.“

17. Předávají se získané informace, novinky, trendy z oblastí duševního zdraví a duševních poruch v rámci pracoviště? Jakou formou?

- „Předávání takových informací neprobíhá na nějaké pravidelné bázi. Já osobně například po absolvování kurzů v pedagogicko psychologických poradnách předávám informace o obsahu kurzu zejména těm učitelům, kteří mají ve svých třídách žáky, kterých se kurz týkal. Například kurz ohledně vzdělávání žáka s Aspergerovým syndromem, tak po jeho absolvování předám materiály učitelům a společně je konzultujeme. Takto podobně pak po každém kurzu.“

18. Účastníte se dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v tématech souvisejících s duševním zdravím? Pokud ano, jak, jaká témata, hodnotíte to přínosně?

- „Ano účastním. Navštěvuji pedagogicko-psychologické poradny pro školení metodiků prevence, také v rámci těch křesťansky pedagogických poraden v Karlíně navštěvuji

pravidelně každý rok 1 školení, které se pokaždé věnuje jiným tématům, například, jak pracovat s dětmi, kteří chtějí změnit pohlaví a tak dále. Tyto semináře hodnotím velice přínosně, vím, kam se obrátit v určitých situacích, získám kontakty na centra a různé osoby, se kterými se spojit a poradit.

19. Účastní se Vaše škola programů týkající se duševního zdraví či duševních poruch? Pokud ano, jakých a jakým způsobem? Proč těchto?

- „Nic takového zde nefunguje, není na to čas ani prostor nějaký program absolvovat. Ráda bych aby škola programy zařadila aspoň jednou za čas, například programy pro středoškoláky od Nevypusť duši jsou skvělé, ale bohužel. Snažíme se aspoň něco málo k tématu duševního zdraví a duševních poruch probrat v rámci biologie a základů společenských věd, kde se dělá psychologie. Ovšem to je opravdu hodně okrajově.“

20. Jaký vliv/dopad má Vaše práce, kterou vykonáváte na Vaše duševní zdraví? Máte nějaké možnosti podpory v rámci školy, co se týče této problematiky? Jak můžete na Vašem duševním zdraví sama pracovat?

- „Výborná otázka, musím říct, že to má velký dopad. Upřímně mám 6 let do důchodu a nemůžu se dočkat. Mě osobně na dětech hodně záleží, jsem empatický člověk a pokud vím, že je tu někdo s problémem nebo se trápí, tak na to často myslím, což zasahuje i do mého osobního života. Možnosti nějaké podpory ze strany školy žádné nejsou. Sama se snažím o své duševní zdraví pečovat tak, že se snažím na problémy a trápení jiných nemyslet a věnuji se svojí rodině, vnoučatům a dávám si oddych.“

